

ПЕТТО ПОГЛАВЈЕ: Последиците

Втората светска војна, како најголем конфликт во историјата на човештвото, остави зад себе многубројни длабоки и неизбришливи траги. Целта на ова поглавје е да приближи некои од последиците на Војната, преку следниве извори - почнувајќи од бројот на ранетите и убиените, преку присилните миграции на население за време и по војната, па до знаците за политички промени во поголемиот број земји во ова подрачје.

Поради ограничен простор, некои последици од Војната се споменати само маргинално, или воопшто не се ни споменати. Таков е случајот со: промените во етничката структура на населението, военото уништување и повоената изградба, казнувањето на колаборационистите по војната, политичките промени по војната и случајот на граѓанската војна во Грција.

Va. Воените загуби, воените жртви

V-1. Енвер Хоџа на Мировната конференција во Париз за жртвите и материјалната штета во Албанија

„Жртвите на нашиот народ беа многу големи. Од еден милион жители, 28 000 беа убиени, 12 600 беа ранети, 10 000 беа политички затвореници во Италија и Германија и 35 000 беа одведени на принудна работа. Од 2 500 градови и села во Албанија, 850 се разурнати или срамнети со земјата, сите комуникации, сите пристаништа, рудници и инсталација за електрична струја се уништени, нашето земјоделство и сточарство се ограбени и целата национална економија ни е уништена. Од друга страна, непријателот ги претрпе овие загуби: 53 639 Италијанци и Германци беа убиени, ранети или заробени, околу 100 тенка и оклопни возила беа онеспособени, 1 334 парчиња артилериско оружје и топови, 1 934 камиони и 2 855 митралези беа заробени или уништени, и без ги споменувам уништените или заробени пушки, муниција и магацини.“

O'Donnel, стр. 13.

Дали е овој извор сосема веродостоен?
Образложете ја својата позиција.

► сл. 50 17 ноември 1944

*Епопеја е Luftes Antifashiste Nacionalclirimtare e Popullit
Shqiptar, 1939-1944.*

Оваа слика на Букурош Сејдини обележува и прикажува некои аспекти од ослободувањето на главниот град на Албанија, Тирана, од страна на партизаните.

Табели

1. Бројот на луѓето убиени во Југославија, наредени според националноста

Националност	Кочовиќ (1985)	Жерјавиќ (1989)
Срби	487 000	530.000
Црногорци	50 000	20.000
Хрвати	207 000	192.000
Муслимани	86 000	103.000
Словенци	32 000	42.000
Македонци	7 000	6.000
Други	145 000	134.000
Вкупно	1 014 000	1.027.000

Žerjavić, стр. 14, 57.

Првата проценка на бројот на жртвите во Втората светска војна во Југославија е онаа што се појавила во Извештајот на Советот за репарации на југословенската влада. На авторот на оваа проценка, еден студент (!) по математика по име Владета Вучковиќ, му бил даден рок од две недели да ја изврши оваа тешка задача и воедно му било напоменато дека „бројките мораат да бидат исклучителни и научно-статистички засновани“. Неговата проценка за демографските загуби (која ги зема предвид убиените во војната, падот на стапката на natalitetот предизвикан со војната и емигрирањето) била 1.7 милиони, но во последната ревизија на

ракописот над таа бројка стои насловот *жртви*, што се интерпретира со значење на загинати во војната.

Табелата се базира врз поновите проценки на Богољуб Кочовиќ и Владимир Жерјавиќ (еден српски и еден хрватски автор). Точноста на овие бројки, сè уште, се испитува. На пример, во Словенечкиот институт за современа историја во тек е проект кој веќе покажува дека проценката во однос на бројот на словенечките жртви е премногу ниска. Авторите (Т. Томиншек, М. Шорн и Д. Дубаја) веќе идентификувале имиња на 87 000 жртви.

2. Грчките загуби за време на Втората светска војна

	Загуби	Предвоени бројки	% на загуба
Човечки загуби			
Загинати (1940-1944)	475 000	7 335 000	6,5
Материјални загуби			
Животни за работа	855 000	2 005 000	42,6
Овци, свињи, живина	12 305 000	24 840 000	49,5
Шуми	5 000 km ²	19 189 km km ²	25,0
Возила (патнички, камиони, автобуси)	11 300	17 200	65,7
Патни мостови (подолги од 6 м.)		6.502	90,0
Железничка опрема (локомотиви, вагони и др.)	6 080	96	100,0
Железнички мостови (подолги од 10 м.)	96	1 730 000	23,2
Згради	401 000	583	74,5
Трговски дуќани (до април 1945)	434	583	74,5

„Αι θυσίαι της Ελλάδου στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο“, Министерство за обнова, Атина, 1946 (*Иστορία*, т. 16, стр. 63).

3. Загубите на Грчката трговска флота за време на Втората светска војна*

	Грчката флота на 1/9/1939		Грчките бродови загубени до 2/9/1945		Процент на загуба	
		Бруто тонажа		Бруто тонажа		
Карго бродови	500	1 766 352				
Патнички бродови	55	49 995				
Океански крстосувачи	1	16.690				
Разно	21	3 997				
Вкупно	577	1 837 034	432	1 346 520	74%	73,3%
Бродови на едро и мазут	713	55 057	551	52 634	77,3%	95,4%
Севкупно	1 290	1 892 091	983	1 399 154		

Во почетокот на Војната, Грчката трговска флота била деветта најголема флота во светот и поради тоа уште од самиот почеток на Војната (дури и пред 28/10/1940), со нејзиното целосно ангажирање на страната на Сојузниците претставувала многу важен

фактор. Грчката трговска морнарица имала најголем процент на загуба од својата вкупна бруто тонажа меѓу сите други поголеми флоти. По неа следувала Велика Британија со 54% од бруто тонажата што била уништена за време на судирот.

Вб. Миграцијата за време на Војната и по неа

V-2. Фрагмент од Извештајот на еден федерален службеник на Министерството за внатрешни работи на Германија до началникот на цивилната администрација на Долна Штаерска од 30 мај 1941 година, за масовното преселување на Словенците⁵⁸

Најтешкиот проблем што треба да се реши во Долна Штаерска е да се исчисти штаерското национално тело од туѓиот словенски елемент кој не може да се подведе под процесот на германизација. За да успее повторната германизација, воопшто, и оваа југоисточна граница на германскиот Рајх да стане сигурен штит од вечно разбрануваниот Балкан, локалното

население мора да се ослободи од секаква супстанција која било расно или морално ја поткопува германизацијата. Задачата на Штаерското патриотско здружение ќе успее само ако базата е соодветно исчистена. Затоа се планира депортација (селење) на населението, која ќе се спроведе во четири фази и на начин кој веќе се покажа како успешен при сличните активности во другите повратени територии на Рајхот (пред сè на исток). Историските претпоставки за таквите мерки се повеќе од очигледни. Чистото гледање на актуелната потреба за оваа акција мора да ги занемари сите оние, премногу човечки емоции што се карактеристични и за германскиот

* Податоците ги собрал Христос Е. Дуниас.

⁵⁸ Германија, меѓу двете светски војни, сметала дека словенечката територија е германска и по окупацијата сакала формално да ја приспои кон Германија, како јужна граница на Рајхот. Тоа требало да се направи за шест месеци (до крајот на 1941 година). Словенците требало да бидат депортирани или германизирани и земјата да биде населена со Германци.

менталитет, особено ако се имаат предвид безмилосно деструктивните конфронтации на кои беше изложена германската националност овде во Долна Штаерска од страна на оние што сега мора да си заминат. Депортирањето во Србија и делумно во Хрватска ќе се изврши во возови со по околу 1000 лица. Сè уште не е утврдено времето кога ќе започне тоа и колку ќе потрае (засега се планирани по еден до два воза на ден).

Ferenc, стр. 43.

Која е целта на планираната депортација (преселба) на населението? Кои биле последиците од овој план?

V-3. Извештај на Високиот комесар за Љубљанскиот округ, од 24 август 1942 година, за програмата на активностите во регионот

Во врска со доверливиот документ бр. 1362/2, со датум од 16 август, си дозволувам да дадам кус приказ на програмата на активностите што имам намера да ги спроведам во овој округ. (...)

1. Проблемот со словенечкото население би можел да се реши за три дена:

- а. со негово уништување;
- б. со депортации;

в. со отстранување на противставените елементи, што би можело да се постигне со водење цврста но фер политика на здружување, со цел да се постават основите за корисна и фер соработка. Тоа ќе ни даде шанса за асимилирање, што може да се постигне само со време. Затоа, ние треба да решиме по кој пат сакаме да одиме.

2. За масовна депортација на населението ќе треба да работиме според однапред подготвена програма, која ќе треба да се спроведе низ целиот округ. Би било подобро да се отворат работни логори наместо логори за интернација во кои луѓето не прават ништо

и само безделничат.

3. За замената на словенечкото население со италијанско, треба да се утврди следново:

а. Каде да биде преместено словенечкото население.

б. Кога ќе се најде адекватно италијанско население, треба да се земе предвид дека на словенечките територии е најсоодветно да се населат луѓе од северните и од централните подрачја.

в. За да се италијанизира во целост подрачјето по должината на границата, треба да се утврди неговата широчина (20 до 30 км).

г. Доколку се сели целото словенечко население, тој процес треба да започне најпрвин во подрачјето по границата на кое Словенците живеат под италијанска власт. Според мое мислење, целосна, па дури и делумна преселба на словенечкото население ќе биде тешко да се спроведе за време на војната.

Ferenc, стр. 73-74.

Додека италијанската „мека“ окупаторска политика била неуспешна, воената и цивилната власт, следејќи ги упатствата на Мусолини, ги преземале истите мерки како и Германците во нивните окупирани зони: т.е. стрелање на заложници и масовни егзекуции на фатените партизани, на илегалците на Ослободителниот фронт, жителите на места за кои се сметало дека го помагале ослободителното движење, но кои истовремено биле сосема невини луѓе. (Во текот на целиот период на италијанската окупација на Љубљанскиот округ, италијанските вооружени сили убиле најмалку 416 лица и 238 групи составени од 1153 лица, па според тоа вкупно 1569 лица, во кои не се вброени загинатите кои биле осудени од воениот суд во Љубљана и од масовните депортации). Крајната цел била да се „исчисти“ словенечката национална територија и да се подготви за населување со Италијанци по војната.

? Кои се сличностите и разликите меѓу германскиот и италијанскиот план (споредете го овој извор со претходниот)?

► **сл. 51 Бегалци од Босна во Србија, 1941**

Милошевиќ, *Избеглице и пресељеници*, стр. 246.

К Повеќе од 400 000 српски бегалци од сите југословенски територии нашле засолниште на територијата на окупирана Србија.

V-4. Прогонувањето на германското малцинство во Романија по Војната

1. Сите мажи меѓу 17-45 години се подложни на интернација.
2. На интернација, исто така, се подложни и сите жени помеѓу 18-30 години.
3. Од горенаведените категории нема да се допуштат исклучоци, освен за жените со деца помали од една година и за оние луѓе кои страдаат од болест поради која не се во состојба да работат.
(...)
6. Сите лица што се подложни на интернација треба да му бидат испорачани на соодветниот жандармериски полк кој ќе ги одведе на собирните места, претходно утврдени од полицијата и од жандармериската власт. Треба да се напомене дека овие собирни места мораат нужно да бидат лоцирани веднаш до железничка станица.

7. Храната за лицата што се подложни на интернација, до собирните места, треба да си ја обезбедат самите интернирани. Од тоа место натаму, за 2-6 дена храната ќе им ја обезбеди романската власт (жандармите и полицијата). Во овој период интернираните ќе добиваат најмалку еден топол оброк дневно.

Deportarea etnicilor germani din Romania in Uniunea Sovietica (1945), стр. 38-39.

К Окупацијата на Романија од страна на Црвената армија довела до почеток на прогон на германското малцинство во Романија. Многу етнички Германци биле депортирани во СССР. Овој документ е Наредбата бр. 32 475-С од Генералниот директор на полицијата која содржи детални упатства за интернирањето на етничките Германци (3 јануари 1945).

? Дали советската окупација донесла слобода и демократија во Романија? Дали мислите дека е нормално да се депортираат луѓе чисто врз основа на нивниот етнички профил? Дали сите депортирани биле виновни? Дали некој, воопшто, бил заинтересиран да утврди кои луѓе се виновни, а кои не се, и да се казнат само виновниците? Дали знаете некои други примери на „колективна вина“ од историјата на 20 век?

V-5. Лична белешка на британскиот премиер Винстон Черчил, упатена до британскиот Министер за надворешни работи, во врска со депортирањето на романски граѓани од германско етничко потекло во Русија (19 јануари 1945)

Лична белешка на Премиерот
ул. Даунинг бр. 10
Вајтхол
19. 1. 1945

Сериски бр. М.91/5

ДО МИНИСТЕРОТ ЗА НАДВОРЕШНИ РАБОТИ

Ми се чини дека зазедовме мошне активна позиција против депортирањето на Австријците, Саксонците и на другите германски или квазигермански елементи од Романија во Русија на принудна работа. Земајќи ги предвид сите нешта што ги претрпе Русија, како што се романските испланирани напади против неа, огромните војски што ги користи Русија на фронтот во овој миг и ужасните услови во кои се наоѓаат луѓето во многу делови на Европа, не разбираам зошто се вели дека Русите прават грешка кога бараат 100 или 150 илјади вакви луѓе за да им работат под земја. Мораме да запомниме, исто така, дека ветивме судбината на Романија да ја оставиме, главно, во рацете на Русите. Не мислам дека е погрешно тоа што Русите си земаат Романци од какво сакаат потекло да им работат во руските рудници, ако се има предвид тоа што се случува.

19.1.1945

Deportarea etnicilor germani din Romania in Uniunea Sovietica (1945), стр. 31.

Окарактеризирајте го ставот на В. Черчил од морална гледна точка. Дали ваквиот став ги почитува човековите права промовирани од Обединетите Нации?

Словенечката Домовинска гарда е основана во септември 1943 година во Љубљана, за да се бори против Освободилна фронта (Ослободителниот фронт). Таа била организирана од Германците, а нејзините членови, главно, биле католици и антикомунисти. Германците, кои немале доверба во Домовинската гарда, побарале од нив да ја потврдат својата лојалност со јавна заклетва што ќе ја дадат на Хитлеровиот роденден (20 април 1944). На крајот на војната, членовите на Домовинската гарда се повлекле заедно со германската војска во Австрија, каде што Британците ги разоружале како германски колаборационисти. Во јуни 1945 година Британците ги вратиле во Словенија каде што меѓу 7 000 и 11 000 биле убиени на неколку различни локации. Овие масовни убиства се држеле во тајност пред јавноста во Словенија до 1975 година. Во 80-тите интелектуалците почнаа отворено да дискутираат за масовните убиства, одговорноста за нив и за болните последици за словенечката нација. По првите демократски избори во 1990 година, е одржана церемонија на помирување во Кочевски Рог, на местото каде што се наоѓаат најголемите масовни гробници.

► сл. 52 Враќањето на словенечките домобранци во јуни 1945 година

Вв. Промени во политичките системи

V-6. Черчиловата понуда за „процентуален“ договор⁵⁹

Романија	Русија	90%	
	Другите	10%	
Грција	Велика Британија	90%	
	Другите	10%	
Југославија		50/50	
Унгарија		50/50	
Бугарија	Русија	75%	90%
	Другите	25%	10%

България - своенравният съюзник на Третия райх,
Софија, 1992, стр.96.

► сл. 53 Луѓето во Атина го поздравуваат доаѓањето на британската војска по ослободувањето

Историја, том 16, стр.101.

К На сликата можат да се видат британските и американските знамиња веднаш до грчките, заедно со симболите на ЕАМ и на Комунистичката партија на Грција (КПГ).

V-7. Јакнење на авторитетот на Националното ослободително движење во Босна и Херцеговина

Предлог - решение за основање на Антифашистичко собрание на народното ослободување на Босна и Херцеговина⁶⁰ како највисока законодавна и извршна власт на федералната единица БиХ

1 јули 1944 година

Член 1.

Повикувајќи се на слободно изразената волја на народот на Босна и Херцеговина и во согласност со одлуките донесени на Второто заседание на Антифашистичкото собрание на народното ослободување на Југославија во Јајце на 29 и 30 ноември 1943 година, Антифашистичкото собрание на народното ослободување на Босна и Херцеговина се прогласува себеси за највисок орган на државната власт во Босна и Херцеговина, како рамноправна федерална единица во Демократска Федеративна Југославија.

Згоњанин и др. (ур.), стр. 399.

К За време на 1944 година, партизанско-комунистичката војска ја консолидирала својата власт врз цела Југославија, вклучително и во Босна и Херцеговина. Во решенијата донесени од државното Антифашистичко собрание на народното ослободување на Босна и Херцеговина можеме да видиме како тие систематски работеле на тоа да постигнат комунистички монопол на власта по војната.

? Прокоментирајте го фактот дека изворот спомнува „слободно изразена волја на народите“, иако во Босна и Херцеговина немало избори. Има ли сличен пример и од вашата земја?

⁵⁹ Доставена на Сталин на 9 октомври 1944 година.

⁶⁰ Во тоа време во Босна и Херцеговина не биле спроведени демократски избори.

V-8. Во мај 1945 година, Јосип Хорват, новинар и историчар, бил сведок на заминувањето на усташите и на пристигнувањето на партизаните во Загреб

„8. - Прошетав низ Тушканац. По патот се смеев како дете - четири години и еден месец оттука не смееше да се помине. Со оваа ситница почувствував дека дошла слободата, дека влегуваме во нов живот. Толку ми е чудно во срцето, зашто мозоков не разбира дека го нема стравот . (...)“

9. - Низ градот уште поминува вратената војска, сите распарталени, но одлично вооружени, вистински борци. (...) *A propos* искинатите и извалкани борци: колкава лага се сликарските композиции на воените сцени - борците на нив секогаш се чисти, дотерани, исчешлани и избричени - тоа не е веќе ни идеализирање, ни стилизирање - чиста глупост.

► **сл. 54 Партизаните влегуваат во Загреб на 8 мај 1945 година**

Музеј на градот Загреб.

? Опишете ја фотографијата: дали е очигледно дека фотографијата прикажува историски настан? Зошто главниот плоштад во Загреб е празен?

14. - Лошо спиев поради жештината. Бев кај мама и на прошетка. Ме викнаа во ХИБЗ (*Хрватски издавачки библиографски завод*) да им дадам лични податоци. Таму расположението е, главно, мрачно. Во ХИБЗ поставиле како комесар некој учител кој во суштина нема поим. Со Фрицко се вратив дома, каде што имало неколку часа паника, бидејќи некои униформирани луѓе го одвеле Цуго. Но инцидентот завршил среќно, го пуштиле по половина час. Единствено настрадал некој негов сандак со добар алат.“

Josip Horvat, *Preživjeti u Zagrebu*, стр. 229-331.

? Што мислите за акциите на новата влада на партизаните, како што е опишана погоре? Дали, според ваше мислење, во дневникот на Хорват има автоцензура?

► **сл. 55 Собирот одржан на плоштадот Бан Јелачиќ во Загреб во мај 1945 година, откако партизаните ја зеле власта**

Галерија на Државниот архив, Загреб.

? Зошто главниот плоштад во градот бил преполн со луѓе неколку дена по влегувањето на партизаните во Загреб? Кои се можните мотиви за нивното доаѓање на собирот што го организирила новата власт?

V-9. Извадок од извештајот од еден собир на Бугарската работничка партија (комунисти), на кој се оспоруваат осудите на членовите на поранешниот режим

20 јануари 1945

Дневен ред: Размена на идеи и мислења за осудите на двете судења. (...)

Министерот Минчо Нејчев: Другарите кои се народни обвинители, дејствуваат на сосема погрешен начин. Тие прво ги наоѓаат најтешките злосторства, а потоа другите злосторства ги градираат надолу. Тие сакаат смртна казна само за најголемите виновници, а за другите (кои во споредба со претходните не се многу виновни) сакаат полесни казни. Не бараат докази со кои ќе можат да докажат дека станува збор за сериозно тешко дело кое мора да се казни со смрт, туку ги бараат оние што извршиле потешки дела.

Ѓорѓи Чанков: Линијата на дејствување на нашите обвинители не е линијата на луѓе кои сакаат да ја исечат камарилата, туку на луѓе кои не учествувале во целата борба на Бугарите и сега само ја мерат вината. Нашите обвинители не изгледаат како луѓе што бараат макар и најмал доказ дека овие криминалци се виновни ...

Трајчо Костов: Никако не можеме да се согласиме со линијата на дејствување на нашите другари обвинители. Јас предлагам: за регентите - смртна казна за тројцата... За советниците - Шевов и другите четворица - најтешката казна ... За првиот кабинет на Филов - јасно е - смрт.

(...)

За вториот кабинет на Филов: истото. (...)

Да се изврши.

Хрестоматия по Историја на Бугарија 1944-1948,

Софија 1992, стр. 484-485.

Како се донесувале казните - врз основа на актуелната вина или според други критериуми? Дали политичките лидери треба да донесуваат вакви одлуки или нив ги носат соодветните правни институции?

V-10 Дел од извештајот на министерот за правда, за бројот на луѓето казнети од Народниот суд во Бугарија

Од еден извештај на д-р. Минчо Нејчев - министерот за правда, до Националниот комитет на Татковинскиот фронт:

„(...) Од 23 декември 1944 до 31 март 1945 година Народниот суд заседаваше за 145 случаи со 10 907 обвинети лица. Нив им беа изречени следниве казни: 2 680 - осудени на смрт; 1 921 - доживотна казна; 19 - 20 години затвор; 962 - 15 години; 727 - 10 години; преостанатите 3 241 - помалку од 10 години. Речиси на сите имотот им беше конфискуван.“

Манов, стр. 21.

V-11 Британски меморандум во врска со процесите и казнувањето на таканаречените воени злосторници во ослободените земји и земјите - сателити

Британската амбасада во Вашингтон, 31 март 1945

2. Иако поединците кои беа погубени како резултат на неодамнешните процеси во Бугарија се рангирани како „воени злосторници“, јасно е според пресудите и од сите околности на судењата дека овие процеси се, всушност, политички по својот карактер. За таа цел беше усвоен еден специјален закон *ex post facto* и тие ја користат можноста да се ослободат од многу политичари кои се непријателски расположени спрема оние што се моментално на власт.

3. Таква чистка, макар била спроведена и само делумно, може лесно да предизвика вакуум во политичкиот живот на земјата и на тој начин да дозволи власта да ја земе некаква еднoпартиска влада и да воведe диктатура.

Бугарија - своенравниот сџюзник на Третиот райх, стр. 222-223.

Кога се знае дека бројот на луѓето осудени на смрт на Нирнбершкиот процес е дванаесет, а на оние во Јапонија уште помалку, како ќе се објасни големиот број погубени од Народниот суд во Бугарија?

Како ги коментирала британската амбасада во Вашингтон овие процеси?

► сл. 56 Топол пречек за македонската војска, за политичките и за државните водачи во ослободено Скопје - главниот град на југословенската Република Македонија (13 ноември 1944)

V-12. Извадок во кој се опишува како Црвената армија влегува во Бугарија и како Татковинскиот фронт ја презема власта

Во текот на четири и пол децении денот 9 септември 1944 се славеше и величаше како „Народно антифашистичко востание“ и како „Социјалистичка револуција“. Всушност, тоа беше државен удар извршен со помош на друга земја чијашто војска влезе во Бугарија откако прво ни објави војна. Ниеден куршум не беше истрелан против Сталиновата Црвена армија во Бугарија. Напротив, таа беше пречекана како наш ослободител... Герилците почнаа „триумфално“ да излегуваат од шумите, да одат по градовите и селата, виорејќи црвени знамиња и извикувајќи слогани. СМРТ НА ФАШИЗМОТ, СЛОБОДА НА НАРОДОТ! Најупотребуваниот и најслушаниот збор во тоа време беше СМРТ!

(...) Немаше востание, бидејќи владата на Татковинскиот фронт ја зеде власта без никакво крвопролевање. Но токму тие, новите луѓе на власт, почнаа први да пролеваат крв. На првиот ден од нивното владеење. Сето тоа се случи со тивкото одобрување на „братушки - браќата“ (Русите).

Манов, стр. 11-12.

❓ Како гледа авторот на смената на режимот? Каква е улогата на Црвената армија во овој настан, од една страна, а каква е улогата на партизаните и Татковинскиот фронт, од друга? Како го прикажуваат тоа победниците?

► сл. 57 Белграѓани ѝ пожелуваат добредојде на бугарската војска

🔑 «„Да живее братската бугарска војска“ - така Белграѓани ги пречекале своите соседи. Бугарија учествувала во Втората светска војна на страната на антихитлеровската коалиција меѓу септември 1944 и мај 1945 година. Бугарската војска, заедно со југословенските партизани и делови од Третиот украински фронт, се борела на југословенска, унгарска и австриска територија.

❓ **Прашања и задачи за делот Vв.**

Кои биле промените во политичкиот систем на вашата земја по Втората светска војна? Дали во наредните неколку децении се случиле некои други поголеми политички промени и од кои причини? Споредете ја вашата земја со другите соседни земји.